

DEEP IN A DREAM OF YOU¹

*Присвячується Фернандо Ампуеро
Гійермо Ніньо де Гузман і Луїсу Пейрано*

ОПОВІДАННЯ

З іспанської переклала Олена ДУПУІЧ (Ліма, Перу)

Чому я сиджу в цій квартирі, якщо сто років тому вибрався звідси, Франсуазо? Кому належить оця нічия земля? І чому тут бігає морська свинка, туди-сюди, наче наглядаючи за мною, спостерігаючи? Чому я – чужинець, що увібрався до квартири, господарі якої, мабуть, вийшли й можуть повернутися будь-якої миті? Чому морську свинку звати Ансельмо, і як я зміг сюди зайти? І чому я знаю, що якщо зараз підведуся й піду праворуч, то дійду до кухні, а прямуючи дістануся спальні й туалету? Чому я сиджу на софі, а поруч зі мною – три платівки, що належать мені, – Арета Франклін, Сара Воеам, Біллі Холідей? Чому я завжди слухав їх, думаючи про тебе, Франсуазо? І чому зараз ніч, і чому я влягнув той костюм із чорного вельвету з жилеткою, який так тобі був до вподоби, й годинника з ланцюжком? Чому? Якщо вже роками я на тебе не чекав, то чому ж зараз я чекаю на тебе роками й роками? Чому сьогодні Новий рік

Перекладено за виданням: Alfredo Bryce Echenique. *Guía triste de Paris*. Alfaquara / Peisa.

© Олена Дупуіч, 2001, переклад.

¹ Про тебе снити буду вічно (англ.).

у Парижі, Франсуазо? Звідки оцей сон про щось, який я бачив століття тому і який можу пригадати тільки перебуваючи в оцій по man's land? І чому, також, я зненацька приземляюся на Сейшельських островах і йду по пляжу, що належить тобі, і раптом з'являється П'єр, і обіймає мене, й вітається, такий приязний, такий молодий, такий веселий, весь здоров'я і постава?..

Чую, як хтось говорить, що температура занадто висока, й дивлюся на медсестру, а вона й не знає, що я усміхаюся їй у відповідь на всі запитання, бо хочу, щоб температура моя піднялася ще вище, набагато вище. І думаю, Франсуазо, про ті дивні речі, що кояться зі мною, бо отака лихоманка, звичайно, викликає кошмари, а мене ж, на відміну, переносять в оту квартиру, яку я знаю й не знаю, у Парижі, і в отой Новий рік, який я, без сумніву, буду зустрічати з тобою, бо саме я там чекаю. Чи ні, Франсуазо? Так? Тоді скажи, до чого тут Сейшельські острови і чому саме П'єр, а не ти, виходить з моря й біжить мені назустріч, щоб привітатися?..

– Я також хотіла повернути ті роки, Роберто. І вночі побігла їм назустріч. У буквальному розумінні полетіла їм назустріч, пересідаючи з літака в літак, годинами й годинами летіла з Сейшельських островів, щоб дістатися до Парижа, потім – Клозері де Ліла, Анг'єн, сюди, до тебе, до обіймів, що так ніколи для мене й не розкрилися, до твоїх обіймів, Роберто...

– Бо тобі було шістнадцять, а мені – тридцять чотири...

– Бо ти кохав її, Роберто, не обманюй мене...

– Я так не думаю, Франсуазо... Я... Я не хочу згадувати це так...

– Я мало не померла з розпуки, коли зникла з твого життя... Я зробила це для того, щоб ти звернув на мене увагу, щоб нудгував, щоб покликав знову, щоб повернувся в дім моїх батьків у Анг'єн... Щоб... Але ти, ти навіть нічого не помітив. Зрештою, я полегшила тобі справу.

– Тепер я покликав тебе, Франсуазо...

– Тепер – це через дванадцять років, Роберто!..

На щастя, я ніколи багато про що не згадую. Франсуаза заважає, заступає їх усі, оволодіває усіма моїми снами, і як було б солодко, якби вона заволоділа мною цілковито, якби стала усіма снами мого життя, й тим останнім сном, який у мене залишився. Я стільки тобі завинив, Франсуазо... минуло вже багато років, наприклад, як я більше не ходжу до аеропорту проваджати Елізу, яка залишає мене насправді. І минуло вже навіть ще більше часу відтоді, як я познайомився з тобою, й саме тебе кохаю, я кохаю тебе, Франсуазо. Один приятель запросив мене на свято в Ньюллі, бо мене кинула дружина і я повинен був щось робити, щоб забути її. І цим «щось» було запросити тебе до танцю, бо я помітив, як ти дивишся на мене, усміхаючись, і не приховуєш, що помітила мене, шойно я з'явився, і погодишся, якщо я запрошу тебе танцювати.

– Франсуаза, шістнадцять років, Анг'єнський ліцей.

– Роберто, перуанець, піаніно...

– Піаніст?

– Лише піано-бар, але мені подобається жити у Парижі, а у такий спосіб це можливо.

– Я живу у Анг'єні і у мене вдома є піаніно...

– А ще – татусь і мамуся, уявляю.

– І навіть старший брат.

– ...

– Не йди, Роберто, потанцюймо ще раз.

Замість цього ми вийшли на балкон, моя така люба Франсуазо. Я не знаю з певністю чому, але зараз відчуваю, що ми хотіли бути на самоті, віддалитися від пар, що так весело танцювали, й глянути у вічі фактам, про які шойно розповіли одне одному. І я хотів, крім того, щоб ти уважно роздивилася обручку на моїй руці, на відповідному «подружньому» пальці, Франсуазо, бо ти дуже-дуже гарна, але існує ще дещо. Краше було нам починати, чітко усвідомлюючи все: одружений, тридцять чотири роки і осоружний піано-бар, проти шістнадцяти років, ліцею й татуса з мамусею у Анг'єні. Трохи не «який ішов, таку й знайшов». Але ти така гарна, Франсуазо, що коли не покинеш мене, то я й поготів ні.

Скінчилося тим, що я грав «Night and day»² у Анг'єні, але думаючи інакше і про назву і про зміст цієї пісні: Франсуаза – це яскраве світло дня, а ж – темна ніч, темна, глуха, буряна ніч.

Але ж, як ти її любив, Роберто. Це було помітно з кожної пісні, яку ти вибирав. Коли щира, усміхнена, жадаюча, щаслива Франсуаза приходила до твоєї квартири на вулиці

¹ Нічия земля (англ.).

² Вночі і вдень (англ.).

Сен-Северен, ти завжди вибирав одним пальцем ті ж самі акорди: *Sad is the night, dark is the moon, et c'est fini!*... Наче ти помилявся ім'ям і замість неї вітав Елізу.

Але ти така гарна, Франсуазо, що коли не покинеш мене, то я й поготів ні. І навіть важко повірити в те, як мене приймають у твоєму домі, ніби мені вісімнадцять, і я ще навіть не мрію поїхати з Перу до Парижа вчитися грати на піаніно у Паризькій консерваторії й скінчити у піано-барі тільки тому, що байдужий до самого себе, і тому, що мені до вподоби ніч, а ще тому, що не зміг піднятися до рівня дружини, яка завжди мріяла про видатного виконавця, зрештою, вона сама ним була. І твої батьки, й твій брат приймають мене *night and day*, коли мені не потрібно замішати когось у Клозері де Ліла або у Кальвадосі, а інколи, також, на вулиці Полонсо – небезпечних барах на околицях міста, у стрімкому падінні на саме дно, про яке забуваєш у оцьому будиночку, бо він весь оточений садочком, такий білий зовні і зсередини, такий милий, весь – дерево і подушки, каміні і дрова, справжнє втілення затишку.

Мене пригощають чаєм, мені наливають віскі, мене оточують турботою з тієї самої миті, коли я прокидаюся – так пізно, – миюся, снідаю-обідаю й вискакую на вулицю йти чекати на тебе після уроків. Метро, поїзд, пішки, з сигаретою в роті, на розі юрма сопливців, і ти, Франсуазо, вирізняючись серед хлопців і дівчат, віддаляєшся від них і біжиш мені назустріч, шойно мене бачиш, оці цілунки в щоки – інколи їх навіть чотири, я, завжди викидаючи сигарету, забираю в тебе книжки і ми вирушаємо в дорогу... Як би то сказати, щоб звучало красиво, Франсуазо?.. Ось так, дивись: вирушаємо в дорогу через поля, у напрямку до бездоганного, до каміна і долини, мріючи наяву, володіємо англійською, тому міцно стискаємо руки, погоджуючись зі словами пісні, що описують нас якнайкраще тієї весни 1972-го: *Deep in a dream of you*, поки ми йдемо пішки і до тієї самої миті, коли я прокидаюся – так пізно, – миюся, снідаю-обідаю й вискакую на вулицю...

Вже не потрібно запалювати вогонь у каміні, щоб твоєму татові було тепло у вітальні, коли він повернеться додому, щасливий пілот авіакомпанії *Air France*, і «чим ще я можу вам допомогти, мадам»? Вона називає тебе Роберто, і ти, врешті-решт, також почнеш називати батьків Франсуази Крістін і Андре, і знову здивуєшся, бо вони приймають тебе таким, яким ти є, а також і брат Жак, третій курс архітектурного, здається, що ти народився у цьому домі, так по-родинному звертається до тебе Жак, коли заходить і бачить тебе за піаніно:

– *In't misbehaving, saving my love for you?*...

Довшають весняні дні й запізнюються ночі, і Еліза вже навіть не завдає собі клопоту відповідати на твої листи, листи про кохання з обіцянками негайно повернутися до консерваторії, з обіцянками чого завгодно, тільки б...

У Анг'єні чекає Франсуаза, чарівна, як літня ніч, але ти їй уже не телефонуєш, не шукаєш її і надміру п'єш, граючи нескінченними ночами в одному піано-барі біля майдану Пігаль, і куриш сигарети пачками, незважаючи на попередження лікаря: «Такий кашель і оця емфізема, у вашому віці, пане...»

Франсуаза саме готується до іспитів, щоб отримати диплом за спеціальністю англійська мова, а ти їй не відповідаєш, вилежуєшся з сигаретою у ліжку, втупившись у стелю, а вона ще й ще раз стукає у двері, а ти не відчиняєш і слухаєш, як вона у розпачі йде повільними кроками вниз по сходах, кроками стурбованими, кроками засмученими, такими не схожими на ті, які ще кілька хвилин тому, лише кілька хвилин, коли вона поспішала побачити тебе, і навіть її кроки усміхалися, збуджені, жадаючі: «буде чи ні, там, нагорі, Роберто?..» Роберто ніколи не було, але він був там, нагорі, з нелюдським зусиллям стискаючи кулаки й тримаючись, бо тобі було вже сімнадцять, і кохати тебе зараз означало для нього чекати, поки ти підеш, потім розтискувати кулаки, і валятися у ліжку, і моти, нарешті, кашляти тоді, коли луна твоїх кроків на сходах переходила в прекрасний голос, почутий у Лімі тисячу років тому: «І приходиться кохання, коли воно без надії...»

Франсуаза шукала тебе в Клозері де Ліла і у Кальвадосі, але їй сказали, що ти вже не замішуєш там нікого, що ти чоловік недисциплінований, що ти постійно кашляєш, що публіка скаржиться, бо ти постійно повторюєш одну й ту саму пісню без кінця-краю, що це таке, питається? Він стукає одним пальцем по чотирьох клавішах, запалюючи чергову сигарету, що це таке, скажіть, будь ласка?..

«Це називається Еліза», – сказав тобі піаніст, що замінив Роберто у Кальвадосі.

Вони були друзі, так, і «якщо ти хоч трохи його любиш, скажи йому, хай береже своє здоров'я, хоч ледь-ледь». Так, і він знав, і тобі її дав, – будь проклята й благословенна та го-

¹ Ніч сумна, місяць у хмарі, і всьому кінець (англ. і фр.)

² Я не нечема, я тільки прагну зберегти свою до тебе... (англ.)

дина, – оту адресу притону на вулиці Абукір, де проститутки і таке інше. Ми знову зустрілися, врешті-решт, і це місце сказало тобі про все, навіщо я буду щось пояснювати, навіть про мій туберкульоз, про який ти тоді вперше довідалася і який, зараз уже справді, давав мені право мріяти, якого дідька ти знову з'явилася на моїй дорозі, у всякому випадку...

– Ти така гарна, Франсуазо, що коли не покинеш мене, то я й поготів ні.

– Я дзвонила тобі, я шукала тебе, Роберто... Один твій друг... Це справді щасливий випадок, що я тебе зустріла, мій...

«Грати тут – це майже те ж саме, що грати у барі Рік, у Касабланці», – сказав я тобі, бо той ганебний притон вражав тебе, приголомшував, викликав жаль, жаль до мене. І я сказав тобі оте, про бар Рік тільки тому, щоб негайно ж додати, усміхаючись, звичайно: «Але у нас завжди залишається Париж, Франсуазо».

Як ти зраділа! Ти нахилилася, щоб поцілувати мене, у той час як я грав бозна-що, сидячи за тим піаніно, серед тютюнового диму, і хтось злегка постукував по столу, бо мій час закінчився і йому, мабуть, було ліньки аплодувати обома руками. Саме такими будуть віднині піано-бари, де я зароблятиму собі на життя. Але ти усміхнулася й знову мене поцілувала, і через це я ніколи не визнаю, яку мелодію я скінчив грати, коли підвівся й сказав тобі: «Ходімо, Франсуазо!» Бо я шойно вирішив, що у нас завжди залишиться Париж, хоча б на кілька тижнів, якщо поталанить – на декілька місяців, аж поки ти не помітиш з усією ясністю, що я вже...

Це було те, що я завжди називав небо Анг'єна et ce'st fini. Я завжди хотів зачинитися у твоєму домі, просто зачинитися там з тобою, з твоїми батьками, з твоїм братом Жаком. Я не пив, не палив і чіплявся за твій дім, наче він міг назавжди потамувати мій кашель. Але ти, навпаки, мріяла залишитися у Парижі, прибігати до моєї квартири на вулиці Сен-Северен, після закінчення твоїх лекцій на факультеті. Ти і ніч перемогли, звичайно, і небо перемістилося з Анг'єна до Парижа, в Клозері де Ліла і у Кальвадос, ніч за ніччю, бо піаністи були моїми друзями і коли ми заходили, пам'ятаєш, нас завжди зустрічали *Deer in a dream of you*, Бог знає чому, такий зворушливий збіг обставин, у всякому разі – навіщо мучити себе питаннями...

Ми проводили більше ночей у моїй квартирі, ніж у твоєму домі в Анг'єні, ти пропускала заняття, і ми прокидалися, щоб снідати-обідати, а потім блукати по Парижу. І я знову почав палити і пити, хоч і ні – у твоїх мріях. Я чудово це помітив, бо зі мною коїлося абсолютно те ж саме стосовно П'єра, отого гнітючого зразка здорового духу у здоровому тілі, який за тобою ходив, тебе переслідував, який тоді підходив, шляхетний і щедрий хлопчина – власник будинку на Сейшельських островах, який через пару років мав перетворитися на молодого і перспективного французького дипломата. Ти втікала від П'єра, але коли він, принижуючись, приходив до моєї квартири шукати тебе, коли по його сором'язливому тихому постукуванню в двері ми впізнавали, що це може бути тільки він і ніхто інший, я, не звертаючи уваги на твої протести, Франсуазо, відчиняв йому, запрошував зайти й пригощав чарчиною...

...Разом одного вечора... Ми йшли утрюх вулицею Шампольон і в одному з кінотеатрів показували стрічку під назвою «Еліза, життя моє...». Здається, цього вистачило...

– Ти не сказав мені жодного слова того вечора, Роберто. Сидів, утупивши погляд у склянку з віскі і навіть не відповів, коли я до тебе зверталася. Для мене не лишалося ніякого Парижа. Я подумала, що єдиний спосіб привернути твою увагу й змусити щось зробити – це зникнути.

– Ти поїхала з П'єром?

– Так, на Сейшели. Але вдома я сказала, куди від'їжджаю і коли повернуся, щоб тебе повідомили. І навіть попросила надіслати телеграму, щоб негайно повернутися, якщо ти зателефонуєш. Ти ніколи цього не зробив.

Ніколи, це правда. Я сплатив свої борги, продавши в Перу будинок, який дістав у спадщину, і в мене ще залишилися гроші, щоб виїхати до Ніщи, влаштуватися там, облишити алкоголь і сигарети, повернутися до серйозного навчання, вилікуватися і більш ніколи не грати у піано-барі. Майже нічого я не взяв з Парижа, й Еліза ніколи не увійшла до маленької квартири, у якій я мешкав по сьогоднішній день. Навпаки, завжди стояла на піаніно фотографія сім'ї, з якої я не зводив очей. На ній – Андре і Крістіна, Франсуаза, Жак і я. Ми – сама усмішка, усмішка радості, усмішка «нам усім дуже-дуже добре, широко дякуємо», справжня усмішка у садочку перед будинком у Анг'єні. Справа – вічна фотографія Франсуази, яку зробив я. На ній – величезний бриль із соломи, дуже кристалий, зі стрічкою і квіткою. І її очі – отого єдиного зеленого кольору з незрівнянною краплинкою сірого, і також її сукня – дуже світлого бежевого кольору, вся в синіх і зелених квітах, дарма, що фотографія чорно-біла. Я у захваті від того, що зняв цю фотографію, бо вона –

це Франсуаза навічно, і того дня, коли я зрозумів, що завжди її кохав, що я обожаював її, я покликав оцю фотографію, і ми обоє – Франсуаза і я – зраділи настільки, що вона вилетіла з Сейшелів, щоб бути присутньою на моєму першому концерті у концертному залі Плейель, зараз, коли у нас знову залишався Париж...

І оскільки я не хотів везти її до готелю того Нового року, і оскільки я знову жив на вулиці Сен-Северен, у тій самій квартирі, яку дванадцять років тому залишив своїм друзям, які пішли зустрічати Новий рік до інших друзів, я чекаю тут на Франсуазу, як тоді, начебто нічого й не було, у старому чорному вельветовому костюмі, який, дякуючи Богу, ніколи більше не одягав і він досить добре зберігся, хоча й став мені дещо завеликим з тих часів, – завжди через отой кашель, звісно, – з тією ж самою краваткою і у бездоганній сорочці, яку мені позичили. І яке щастя, що я не продав старий антикварний годинник з ланцюжком, який завжди так подобався Франсуазі. Не продати його означало для мене кохати її, берегти їй вірність. І платівки, які ми стільки разів слухали разом, їх я також приніс. Все готово, все чудово, крім оцієї морської свинки, яка бігає й бігає, туди-сюди, яка спостерігає за мною й наглядає. Чому її звати Ансельмо? Чому господарі дому не повідомили мене, що я можу померти як пацюк?

– Тепер я покликав тебе, Франсуазо...

– Тепер – це через дванадцять років, Роберто...

– І?..

– Я кохаю тебе, Роберто. Як завжди, як усе моє життя, як на чорно-білій фотографії, на якій мої очі отого єдиного у світі зеленого-зеленого кольору з краплинкою сірого, і моя усмішка, викликана нескінченною радістю від того, що я тебе бачу.

– Ти така гарна, Франсуазо, що коли не кинеш мене, то я й поготів ні.

* * *

Ніцца, 3 січня 1987 року

*Пані Франсуазі Делай
Консульство Франції у Римі
Італія.*

Шановна пані!

Виконую мій скорботний обов'язок сповістити Вас, що пан Роберто Де ла Торре помер учора у центральній лікарні Ніцци, куди тиждень тому прибув з власної волі. Хотів би відзначити, що протягом років, які він прожив у цьому місті — дванадцяти в цілому, — пан Де ла Торре ніколи не звертався до лікарів, хоча в період його проживання у Парижі йому було поставлено діагноз «легенева емфізема і туберкульоз», як він сам повідомив, з'явившись у лікарні.

Два роки тому він залишив піано-бар, розташований за кілька кварталів від цієї лікарні, у якому весь час працював. У лікарні його ніхто не провідував. У зв'язку з тим що його рідні мешкають у Перу, ми повідомили консульство цієї країни, розташоване у Марселі, як найбільшче до нашої установи.

Шановна пані, Ваші батьки зробили мені велику послугу, надавши Вашу адресу у Римі, коли я проінформував їх, що телефоную за проханням пана Де ла Торре, щоб переказати таку звістку. Або, точніше кажучи, щоб довести до Вашого відома, що в рідкісні моменти цілковитої притомності, пане Де ла Торре благав мене повторити Вам слова, які він завжди називав «своїми останніми». Ось вони, цитую, бо я зробив відповідні нотатки: «Я помираю дуже щасливим, дякуючи тобі, як завжди, моя така люба Франсуазо. Ти мене розумієш, я певен. Я мрію і мрію про тебе, і ніякі найвищі температури не завадять мені померти щасливим поруч з тобою, як завжди я говорив тобі в Анг'єні, в Клозері де Ліла, у Кальвадосі і в моїй квартирі на вулиці Сен-Северен, і ще раз цього Нового року».

Можливо, слід додати, шановна пані, що Роберто Де ла Торре усміхався тієї миті, коли на дуже короткий час увійшов у стан коми, і що саме тоді згадав з великою приязню Вашого чоловіка, що пан Де ла Торре також усміхався, згадавши подорож на Сейшельські острови, у яку він «збирався негайно вирушити», і що ледве чутно прошепотів щось стосовно морської свинки на ім'я Ансельмо, а також, я цілком упевнений, що почув, як він сказав: «Deer in a dream of you драгує, Франсуазо».

Залишаючись до Ваших послуг, прощаюся.

*З великою повагою
лікар Жан Франсуа Девен
Центральна лікарня
Ніцца*